नेपाल सरकार
गृह मन्त्रालय
जिल्ला प्रशासन कार्यालय
बैतडी

लागु औषध नियन्त्रण कार्ययोजना, २०७६

बैतडी

१- परिचय(Introduction):

गृह प्रशासन सुधार मार्गचित्र, २०७४ मा उल्लेखीत लागु औषध नियन्त्रण सम्बन्धी निम्न ३ बुँदाहरु यस कार्य योजनाको लागि मार्ग दर्शनका रुपमा रहने छन् ।

१- मादक पदार्थ बिक्रि बितरण अनुमती प्रदान गर्ने सम्बन्धीत निकाय संग समन्वय गरी मादकपदार्थ बेच बिखन गर्ने स्थान, समय, खरिदकर्ताको उमेर आदी कुराहरुको उपयुक्त व्यवस्था गरिने छ । साथै प्रतिबन्धित तथा चिकित्सकको प्रिस्किप्सनमा मात्र बिक्रिबितण गर्न पाइने लागु औषधीहरुको दुरुपयोग हुन नदिन सम्बन्धित निकायहरु संग समन्वय र सहकार्य गरिने छ ।

२- लागु औषधको प्रयोग घटाउन सचेतना लगायतका विभिन्न कार्यक्रम स्थानीय तहसम्म संचालन गरिने छ । लागु औषधको दुर्व्यसनमा परेकाहरुको उपचार तथा पुनस्थापनाका लागि समुदाय र गैर सरकारी संख्याहरुको साझेदारीमा पुनस्थापना केन्द्रहरुको स्थापना गरी संचालनमा ल्याइनेछ ।

३- सीमा क्षेत्रमा हुने लागु औषधको अबैध कारोबार र द्रुव्यसनलाई नियन्त्रण गर्न विषेश कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बैतडी जिल्ला लागु औषध उपयोग गर्ने, खपत गर्ने र कारोबार गर्ने जिल्लाको रुपमा रहेको छैन। तथापी, जिल्लाका केही क्षेत्रमा गाँजा खेती परम्परागत र केही सार्वजनीक रुपमा हुने गरेको प्रारम्भिक जानकारीमा रहेको छ । गाँजाको प्रयोग यदा कदा आफ्नो शहरी नातेदारको लागि समेत उपहारको गरेको अवस्था छ । यस जिल्लाको सन्दर्भमा निम्न बिषयमा लागु पदार्थ सम्बन्धी जानकारी रहेका छन् ।

क) नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय लागु औषध नियन्त्रण शाखाको जिल्लागत रिपोट प्रतिवेदनमा लागु औषध प्रयोगकर्ता १ जना रहेको उल्लेख छ । यस जिल्लामा पुनस्थापना केन्द्र नरहेको, उपचार केन्द्र पनि छैन र तालिम केन्द्र पनि शुन्य रहेको छ ।

ख) जिल्ला प्रहरी कार्यालय बैतडीको अभिलेख बमोजिम १ जनालाई लागु औषध प्रयोग गरेकोमा मुद्दा चलाएको अवस्था थियो । तर सो व्यक्ति लागु पदार्थ प्रयोगकर्ताको हिसाबले नगन्य दुरुपयोगकर्ता देखीएको हुनाले अदालतवाट छुटिसकेको अवस्था छ ।

ग) जिल्ला प्रशासन कार्यालय र जिल्ला प्रहरी कार्यालयको संयुक्त पहलमा गत बर्ष खोड्पे क्षेत्रमा १००० वोट जती गाँजाका वोट नस्ट गरेको अवस्था छ ।

घ) जिल्लाको खोड्पे क्षेत्रमा प्राकृतिक रुपमानै गाँजा उम्रने गरेको छ । तर सो क्षेत्रमा गाँजाको खेती गरेको जस्तो प्रशस्त वोटहरु भेटिने गरेका छन् ।

ङ) गाँजाका उपभोगकर्ता र बेच बिखनकर्ता संग सोधपुछ गर्दा बैतडी जिल्लाको सीमाना जोडीएको क्षेत्रका भएका व्यक्तिहरु रहेको खुल्न आएको छ ।

प्रमुख जिल्ला अधिकारी

२- लागु पदार्थ नियन्त्रणका बिषयहरु(Subject related to Drug abuse control) :

क) लागु पदार्थ बिक्रि बितरण ओसार पसार र दुरुपयोग नियन्त्रण गर्न सकिने ।

ख) लागु पदार्थ सम्बन्धी अभिलेख राखिने ।

ग) बरामद भएको लागु औषध नष्ट गर्ने गराउने ।

घ) जिल्ला स्तरमा लागु पदार्थ सम्बन्धी गोष्ठी सेमिनार गर्न सकिने ।

ङ) सबै मा.बि. र उ.मा.बि. हरुमा सचेतनामूलक अभियान संचालन गर्न सकिने ।

च) लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त निर्देशनहरु कार्यान्वयन गरिने ।

छ) गैर सरकारी संस्था संग सहकार्य गर्न सकिने ।

ज) नागरिक समाज संग साझेदारीमा लागु औषध नियन्त्रण गरिने ।

झ) सामुदायीक प्रहरी साझेदारी कार्यक्रम मार्फत स्थानीय तहमा व्यापकरुपमा लागु औषध नियन्त्रण सम्बन्धी चेतनामूलक र प्रवर्धनात्मक कार्यक्रम संचालन गरिने ।

ञ) लागु औषध प्रयोगकर्ताको अभिलेख राख्ने ।

ट) लागु औषध सम्बन्धी विवरणहरु संकलन गरिने ।

ठ) झुलाघाट क्षेत्रबाट भित्रिन सक्ने लागु औषध नियन्त्रणका लागि विशेष निगरानी गरिने ।

ड) मादक पर्दाथको जथाभावी सेवनलाई निरुत्साहित गर्न स्थानीयतहहरु संग सहकार्य गरिने छ ।

ढ) मादक पदार्थ बिक्रिबितरणलाई नियन्त्रण र नियमन गर्न स्थानीयतह र घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति संग सहकार्य गरिने छ ।

३- कार्य योजना (action plan)

मादक पर्दाथ एक मुख्य शान्ति सुरक्षा चुनौतीको बिषय रहिआएको छ । यस जिल्लामा रहेको गाँजा खेती पररम्परागतरुपमा अचार खाने प्रयोजनको लागि र जिव जन्तु बिरामीहुँदा औषधीको रुपमा खुवाउने प्रयोजनमा सिमित छ । तथापी गाँजा व्यक्तिगत स्तरमा बिक्रि बितरण गरेको अवस्था पनि विद्यमान छ । प्रतिबन्धीत औषधीको दुरुपयोग उल्लेख्य नभएको अवस्थामा पनि नियन्त्रणका लागि निम्न अनुसार कार्य योजना बनाइएको छ ।

सि.नं.	क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगि निकाय	समय	स्रोत	अनुगमन मुल्यांकन	अपेक्षित नतिजा	अभिलेख
१	लागु पदार्थ बिक्रि बितरण ओसार पसार र दुरुपयोग नियन्त्रण गर्न सकिने	१०वटा (न.पा.४ र गा.पा.६) स्थानीय तहहरु	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	बर्षै भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	उपाध्याक्ष/उप प्रमुख, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, मिडिया	लागु पदार्थ उपभोगमा कमि आउने । गाँजा खेती भएको क्षेत्रमा कमी आउने छ।	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट
२	लागु पदार्थ सम्बन्धी अभिलेख राखिने ।	जिल्ला प्रहरी कार्यालय र अन्तरगतका चौकीहरु	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	बर्षै भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	लागु पदार्थ उपभोगमा कमि आउने । गाँजा खेती भएको क्षेत्रमा कमी आउने	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट

गृह मन्त्रालय
जिल्ला प्रशासन कार्यालय

							छ।	
३	बरामद भएको लागु औषध नष्ट गर्ने गराउने ।	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	बर्ष भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	लागु पदार्थ उपभोगमा कमि आउने । गाँजा खेती भएको क्षेत्रमा कमी आउने छ।	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट
४	जिल्ला स्तरमा लागु पदार्थ सम्बन्धी गोष्ठी सेमिनार गर्न सकिने ।	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	बर्ष भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालय	लागु पदार्थ उपभोगमा कमि आउने । गाँजा खेती भएको क्षेत्रमा कमी आउने छ।	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट
५	सबै मा.बि. र उ.मा.बि. हरुमा सचेतनामूलक अभियान संचालन गर्न सकिने ।	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	जिल्ला प्रहरी कार्यालय र अन्तरगतका चौकीहरु, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	बर्ष भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	सबै पालिकाहरु	लागु पदार्थ उपभोगमा कमि आउने । गाँजा खेती भएको क्षेत्रमा कमी आउने छ।	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट
६	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त निर्देशनहरु कार्यान्वयन गरिने ।	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय	जिल्ला प्रहरी कार्यालय र अन्तरगतका चौकीहरु	बर्ष भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालय	लागु पदार्थ उपभोगमा कमि आउने । गाँजा खेती भएको क्षेत्रमा कमी आउने छ।	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट
७	गैर सरकारी संस्था संग सहकार्य गर्न सकिने ।	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय	जिल्ला प्रहरी कार्यालय र अन्तरगतका चौकीहरु	बर्ष भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, गैरसरकारी महासंघ	लागु पदार्थ उपभोगमा कमि आउने । गाँजा खेती भएको क्षेत्रमा कमी आउने छ।	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट
८	नागरिक समाज संग साझेदारीमा लागु औषध नियन्त्रण गरिने ।	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय	जिल्ला प्रहरी कार्यालय र अन्तरगतका चौकीहरु	बर्ष भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, गैरसरकारी महासंघ	लागु पदार्थ उपभोगमा कमि आउने । गाँजा खेती भएको क्षेत्रमा कमी आउने छ।	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट
९	सामुदायीक प्रहरी साझेदारी कार्यक्रम मार्फत स्थानीय तहमा व्यापकरुपमा लागु औषध नियन्त्रण सम्बन्धी चेतनामूलक र प्रवर्धनात्मक कार्यक्रम संचालन गरिने ।	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय	जिल्ला प्रहरी कार्यालय र अन्तरगतका चौकीहरु	बर्ष भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	नागरिक समाज, पत्रकार महासंघ	लागु पदार्थ उपभोगमा कमि आउने । गाँजा खेती भएको क्षेत्रमा कमी आउने छ।	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट
१०	लागु औषध प्रयोग कर्ताको अभिलेख राख्ने ।	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	जिल्ला प्रहरी कार्यालय र अन्तरगतका चौकीहरु	बर्ष भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	लागु पदार्थ उपभोगमा कमि आउने । गाँजा खेती भएको क्षेत्रमा कमी आउने छ।	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट
११	लागु औषध सम्बन्धी विवरणहरु संकलन गरिने ।	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	जिल्ला प्रहरी कार्यालय र अन्तरगतका चौकीहरु	बर्ष भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	लागु पदार्थ उपभोगमा कमि आउने । गाँजा खेती भएको क्षेत्रमा कमी आउने छ।	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट
१२	झुलाघाट क्षेत्रबाट भित्रिन सक्ने लागु औषध नियन्त्रणका लागि विषेश निगरानी गरिने ।	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	जिल्ला प्रहरी कार्यालय र अन्तरगतका चौकीहरु	बर्ष भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	लागु पदार्थ उपभोगमा कमि आउने । गाँजा खेती भएको क्षेत्रमा कमी आउने	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट

							छ।	
१३	मादकपदार्थको जथाभावी सेवनलाई निरुत्साहित गर्न स्थानीयतहहरु संग सहकार्य गरिने छ ।	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	जिल्ला प्रहरी कार्यालय र अन्तरगतका चौकीहरु	बर्षे भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति	मादक पदार्थ सेवन गरी हुने कुटपिट र महिला हिंसामा कमि आउने छ।	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट
१४	मादक पदार्थ बिक्रिलाई नियन्त्रण र नियमन गरिने छ ।	स्थानीयतहहरु, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	बर्षे भरि निरन्तर	लागु औषध नियन्त्रण शाखा गृह मन्त्रालयबाट प्राप्त भएमा	जिल्ला स्तरिय शान्ति सुरक्षा समिति, पत्रकार महासंघ	मादक पदार्थ सेवन गरी हुने कुटपिट र महिला हिंसामा कमि आउने छ।	प्रतिवेदन र कार्यक्रमको टिपोट

४- निस्कर्ष (Conclusion):

लागु औषध नियन्त्रण शाखा बाट प्राप्त भएका समयोचित पहल र निर्देशन हरु कार्यान्वयन गरिने छन् । यसमा बिषेश गरि पालिकाहरुको कार्यविधि तथा घरेलु तथा साना उद्योग विकास समितिको सहकार्य पनि उत्तिकै महत्पुर्ण छन् । माथि कार्य योजनामा उल्लख भए बमोजिमका निकायहरुले जिम्मेवारी पुर्वक आफ्नो भुमिका निर्वाह गरेमा कार्ययोजना पूर्णरुपमा लागु भइ जिल्लामा लागु औषध नियन्त्रण हुन जाने विश्वास गर्न सकिन्छ ।

प्रमुख जिल्ला अधिकारी

जिल्ला प्रशासन कार्यालय, बैतडी